

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Vladana Brože: *Masové uprchlictví v kontextu mezinárodního práva*

Rigorózní práce Mgr. Vladana Brože o celkovém rozsahu 123 stran (z toho 108 stran vlastního textu) se řadí mezi standardní rigorózní práce. Kladem díla je, že se autor v problematice uprchlického práva zjevně dobře orientuje, což je jistě dáno i tím, že se jí zabývá ve svém profesionálním životě. Slabiny naopak spočívají v tom, že o samotném jevu „masového uprchlictví“ pojednává autor poměrně stručně a v podstatné části práce se věnuje spíše „kontextu mezinárodního práva“. Práce také vykazuje některé obsahové i formální nedostatky.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma je zajímavé a aktuální, byť České republiky se prozatím problém masového uprchlictví nedotkl v takové míře, v jakém se s ním setkávají jiné státy světa. Náročnost tématu je dána tím, že na rozdíl od tématu individuálního uprchlictví není prozatím v českém prostředí dostatečně zpracováno.

2. Hodnocení práce:

Rigorózní práce je rozčleněna do úvodu, pěti kapitol dále dělených na podkapitoly a závěru, které doplňuje seznam použité literatury a pramenů, seznam zkratk, dvě přílohy a anglicky psané shrnutí. V úvodu autor nastiňuje téma práce a vymezuje její cíl, kterým je „zmapovat veškeré relevantní nástroje mezinárodního práva, které je možné v současné době využít k ochraně uprchlíků“ (str. 1). Již uvedený cíl naznačuje, že autor se v práci odchyluje od orientace na jev masového uprchlictví a namísto toho pojednává o uprchlictví obecně. Nabízí se tak otázka, proč autor zvolil úzký název, který ne zcela odpovídá obsahu práce. Relevantnější je již autorova teze, podle níž současné mezinárodní právo neřeší problém masového uprchlictví komplexním způsobem (str. 3). Je ovšem škoda, že práce tuto tezi nedokumentuje explicitněji, a mnohé souvislosti tak čtenář musí vyvozovat z kontextu.

První část práce stručně představuje kategorie migrace a masového uprchlictví. Autor rozlišuje tzv. *push* a *pull* faktory a následně váže definici uprchlictví na porušování lidských práv, což vcelku odpovídá přístupu Úmluvy z roku 1951 (chápeme-li pronásledování jako typ porušování lidských práv). Druhá část práce nabízí přehled mezinárodněprávní úpravy azylu a uprchlictví. Tato část trpí nadměrnou obecností (např. je otázkou, zda je v práci daného druhu třeba obecně představovat typy pramenů mezinárodního práva), obsahuje nicméně i některé zajímavé pasáže, zejména úvahy o roli nezávazných *soft law* dokumentů v rámci právní ochrany uprchlíků. Třetí část je věnována vybraným zásadám zvyšujícím efektivitu ochrany

uprchlíků, mezi něž jsou řazeny zásady *non-refoulement*, zákaz mučení, zákaz diskriminace, právo na rodinný život, práva žen a práva dětí. Není příliš jasné, na jakých kritériích autor výběr zakládá. Výklad zásad je sám o sobě zajímavý, mohl by být ale více vztažen ke specifickému postavení uprchlíků.

Ve čtvrté části práce se autor zaměřuje na lidskoprávní kontrolní mechanismy. Text se omezuje na pouhou deskripci jednotlivých mechanismů, bez hlubší úvahy o jejich významu pro uprchlíky a bez zhodnocení jejich kladů a záporů. Teprve pátá část se konečně naplno věnuje problematice (masového) uprchlictví. Autor rozlišuje dočasná a trvalá řešení uprchlické problematiky a v rámci trvalého řešení rozebírá tři varianty přístupu: místní integraci, dobrovolný návrat a přesídlení. Největší pozornost je věnována poslední variantě, u níž si autor všímá jak historie přesídlovacích akcí, tak kritérií postupně zavedených praxí pro jejich realizaci. Tato část je beze sporu nejlepším úsekem celé práce. Autor v ní osvědčuje velmi dobrou znalost teoretických i praktických aspektů uprchlického práva i schopnost vytvořit si na řadu otázek, jež toto právo vyvolává, vlastní názor. Závěr práce je dosti stručný (dvě stránky) a v podstatě se omezuje na rekapitulaci informací a tezí uvedených v úvodu.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Práce má standardní úroveň, přesto vykazuje některé věcné i formální nedostatky. Věcné nedostatky či omyly se týkají zejména pasáží věnovaných obecnému mezinárodnímu právu, popř. právu lidských práv či humanitárnímu právu. Např. na str. 5 řadí autor mezi prameny mezinárodního práva vnitrostátní akty států (zřejmě má na mysli akty jednostranné). Na str. 7 stojí, že v Dodatkových protokolech k ŽÚ (1977) jednotlivec vystupuje jako subjekt práv, což je přinejmenším sporné tvrzení, jež by bylo třeba podrobněji doložit. Na str. 10 autor řadí mezi nové mezinárodní obyčejové právo rezoluce VS OSN, deklarace, kodexy a Charty; jde o velmi problematický výčet, který navíc sám o sobě jistě nezahrnuje příklady obyčeje (možná projevy *opinio iuris*). Na str. 46 a 47 jsou zmíněny *Úmluvy o občanských a politických právech a o hospodářských, sociálních a kulturních právech*; takové úmluvy neexistují, asi se má jednat o *Mezinárodní pakty o občanských a politických právech a o hospodářských, sociálních a kulturních právech* z roku 1966 (?). Z formálního hlediska zarazí některé překlady ve vlastních jménech (Housková místo Honusková, Maron místo Meron) a také ne právě důsledná interpunkce.

V rámci ústní obhajoby práce by se autor mohl vyjádřit k následujícím otázkám:

- A) Vykazuje masové uprchlictví oproti individuálnímu uprchlictví specifické rysy, jež vyžadují jeho zvláštní právní úpravu?

- B) Jak by autor doložil kogentní povahu zásady *non-refoulement* (str. 34) a cesační a exkluzivní klauzule Úmluvy z roku 1951 (str. 19)?
- C) Má v dnešní době (a z hlediska mezinárodněprávní a české vnitrostátní úpravy) reálný význam rozlišovat mezi instituty azylu a uprchlictví?

4. Závěry a doporučení:

Rigorózní práce Mgr. Vladana Brože *Masové uprchlictví v kontextu mezinárodního práva* je standardně zpracovaná práce, v níž autor osvědčuje orientaci v tématu uprchlictví a schopnost pracovat s primárními prameny a sekundární literaturou. Práce by po věcné i formální stránce mohla doznat jistých zlepšení, přesto ji **doporučuji** k obhajobě.

V Praze dne 16. února 2010

JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA